

भाग ६ साधारण राज्यव्यवस्था र परराष्ट्रविभागसम्बन्धी विज्ञप्ति, सूचना इत्यादि ।

भाग १० रक्षाविभागसम्बन्धी विज्ञप्ति, सूचना इत्यादि ।

भाग ११ यातायातविभागसम्बन्धी विज्ञप्ति, सूचना इत्यादि ।

भाग १२ संसद्—सम्बन्धी सूचना, विज्ञप्ति इत्यादि ।

भाग १३ बिकाश तथा योजनासम्बन्धी विज्ञप्ति, सूचना इत्यादि ।

भाग १

स्वस्तिश्री गिरिराज चक्रचूडामणि नरनारायणेत्यादि विविधविदावलिविराजमान मानोन्नत ओजस्विराजन् प्रोज्ज्वल नेपाङ्गारा ऐश्वर्यमपट्ट अतुलज्योतिर्मय त्रिशक्तिपट्ट अतिप्रबल गोरखादक्षिणबाहु महाधिपति सर्वोच्च कम्पाण्डुर इनचीफ श्रीमन्महाराजाधिराज श्री श्री श्री महाराज त्रिभुवनवीरविक्रम जङ्गबहादुर शाह बहादुर शमशेर जङ्गदेवानाम् सदासमरविजयिनाम् ।

उद्देश्य र हाथो मुलुकमा छापाखानासम्बन्धी ऐन २००५ साल वैशाख
कारण २ गते जारी भएको थियो तापनि २००८ सालको छापा-
खाना र प्रकाशन रजिष्टरीसम्बन्धी ऐनले सो ऐन खारेज
गरेको र वर्तमान परिस्थितिमा प्रेसवालाहरू द्विविधा र भ्रममा परी
बुलेटिन, पुस्तिका, समाचारपत्रहरू, पर्चा इत्यादिमा देशको शान्ति
सुरक्षा खलबल हुने लेखहरू बराबर निकलने भइरहेकोले छापा-
खानाहरूउपर पूरा रेखदेख राखी मुव्यवस्था र शान्ति कायम
रहोस् भन्ने उद्देश्यले यो छापाखाना महलको देहायको ऐन जारी
गर्ने गरिबन्धको छ ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

प्रस्तावना

छापाखानामा र प्रकाशनसम्बन्धमा रात्रो नियन्त्रण गर्नाको लागि छापाखाना महलको ऐन जारी गर्नुपर्ने उचित देखिएकोले बाही परामर्शदाताहरूको सल्लाह—अनुसार यो ऐन जारी गरिबक्सको छ ।

१. छापाखाना र प्रकाशनसम्बन्धी ऐन

संक्षिप्त नाम १. यो ऐनको नाम—छापाखाना र प्रकाशनसम्बन्धी ऐन २००६
विस्तार भन्ने रहेको छ ।

२. यो ऐन नेपाल गजेटमा छापिएको मितिदेखि नेपाल राज्यभर लागू हुनेछ ।

३. प्रसङ्ग अथवा विषयले अर्क अर्थ नलागेमा देहायमा लेखिएको लवजहरूको अर्थ लगाउनुपर्दा देहायमा लेखिएबमोजिम लागू लगाउनुपर्छ ।

(१) कितावयो शब्दले हरेक भाषामा समग्र अथवा खण्डखण्ड रूपमा छापिएको वा लिथो भएको प्रत्येक पुस्तक, पुस्तिका, पर्चा, विवरणपत्र, स्वरलिपि नक्सा, मानचित्र इत्यादिलाई जनाउँछ ।

परिभाषा

(२) लिखतपत्र—यो शब्दलेचित्र, नक्सा, फोटो अथवा अरु कुनै प्रत्यक्ष चित्रणलाई जनाउँछ ।

(३) प्रधान न्यायालय—यो शब्दले नेपालको प्रधान न्यायालयलाई जनाउँछ ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागू हुनेछ।

(४) (क) बडाहाकिम--यो शब्दले स्थानीय शासनकर्तालाई जनाउँछ।

(ख) हाकिम--यो शब्दले बडाहाकिम नभएको ठाउँको स्थानीय शासनकर्तालाई जनाउँछ।

(५) समाचारपत्र--यो शब्दले सार्वजनिक खबर या त्यसको आलोचना भएको कुनै सामयिक पत्रलाई भनिन्छ।

(६) समाचारपत्रिका--यो शब्दले सार्वजनिक खबर या त्यसको आलोचना या दफा ५ का उपदफा (१) मा लेखिएको विषयहरू भएको, तर समाचारपत्रमा नगनिने समाचारसम्बन्धी कागजपत्रलाई भनिन्छ।

(७) छापाखाना--यो शब्दले छाप्ने मेशिन, सबै कलहरू, ज्याबल, कार्यालय, त्यसको हिस्साहरू र लिखतपत्रहरूको धेरै प्रतिहरू निकाल्ने काममा लगाइने साधनहरूलाई भनिन्छ।

(८) छाप्ने मेशिन-- यो शब्दले इन्जीन, मेशिन, टाइप, लिथो गर्ने सामान, भाँडावर्तन र छाप्नको निमित्त काममा ल्याइएको साधनहरूलाई भनिन्छ।

(९) अनधिकृत पत्र--यो शब्दले छापाखाना र प्रकाशन रजिष्टरी-सम्बन्धी ऐनको दफा ६ बमोजिम रीतपूर्वकको कागज गरिनसक्दै प्रकाश गरेको कुनै समाचारपत्र र यो ऐनबमोजिम धरौट मागिएकोमा धरौट दाखिल नगरी प्रकाशित भएको समाचारपत्रलाई समेत जनाउँछ।

(१०) अनधिकृत पत्रिका—यो ऐनको दफा १६ बमोजिम अधिकार पाएको मानिसले छापेको समाचारपत्र पत्रिकाबाहेक अरु जुनसुकै समाचारपत्रिकालाई भनिन्छ ।

(११) बेरीतको छापाखाना—छापाखाना र प्रकाशन रजिष्टरी-सम्बन्धी ऐनको दफा ५ बमोजिम रीतपूर्वकको कागज गरिकन राखिएको छापाखानाबाहेक अरु छापाखानालाई बेरीतको छापाखाना भनिन्छ ।

४. (१) छापाखाना चालु गर्न छापाखाना र प्रकाशन रजिष्टरीसम्बन्धी ऐनको ५ दफाबमोजिम कागज गर्नुपर्ने प्रेसधनीहरूमध्ये कुनैबाट धरौट लिनुपर्ने आवश्यक देखेमा धरौट लिनुपर्ने कारणसमेत लेखिराखी प्रेसधनीहरूले कागज गरेको १५ दिनभित्र हाकिम या बडाहाकिमले रु. १००० मा नबढाई धरौट माग्न सक्छ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम धरौट राखेपछि ३ महिनासम्म दफा ५ मा लेखिएबमोजिमको बात दोष नलागी प्रेस चालु गरेमा सो राखेको धरौट फिर्ता पाउँ भनी प्रेसधनीको दर्खास्त पर्न आएमा फिर्ता पाउनेछ ।

(३) यो ऐनबमोजिम धरौट नलिएको वा उपदफा (२) बमोजिम लिएको धरौट फिर्ता भइसकेको छापाखानाले दफा ५ उपदफा (१) मा किराँती कुनै शब्द—चिन्ह अथवा प्रत्यक्ष आकार देखाई किताप, समाचारपत्र र

लिखितपत्र प्रकाशित गरेको देखाएमा सरकारले यस्तो शब्द-चिन्ह अथवा प्रत्यक्ष आकार रहेछ भनी प्रेसधनीलाई लिखित जनाउ दिई सो गरबापत निजबाट रु ५०० देखि रु. ३००० सम्म धरौट भोग्न सक्छ ।

(४) माथि उपदफा २ मा लेखिएको जनाउ दिँदा बाटोको म्यादबाहेक १५ दिनभित्र हाजिर हुने गरी म्याद जारी गर्नुपर्छ । धरौट बुझाउनेले म्यादभित्र धरौट दाखिल गर्नुपर्छ ।

५. (१) कुनै छापाखानाले घुमाई वा सोझ देहायमा लेखिएको अपराधको वृद्धि हुने आशंकाको कुनै शब्द-चिन्ह अथवा प्रत्यक्ष आकार कुनै समाचारपत्र, पत्रिका, पुस्तक अथवा अरु लिखितपत्रमा छापी प्रकाश गर्न हुँदैन ।

(क) ज्याय माने, ज्यानसम्बन्धी कुनै हिंसात्मक अपराध गर्ने चम्काउने, प्रोत्साहन दिने या त्यस्तो गर्ने गर्ने बाउने प्रवृत्ति भएका ।

(ख) प्रत्यक्ष अथवा अप्रत्यक्ष रूपमा यस्तो कुनै अपराध या अपराधी या अपराधमा बात लागेको सक्कली या बनावटी पात्रको प्रसंशा गर्ने ।

(ग) सरकारी कर्मचारीहरूलाई कर्तव्यपथ र राजभक्तिबाट विचलित गराउने ।

(घ) श्री ५ महाराजाधिराज र मौसूफको राजपरिवार, कानून-बमोजिम खडा गरिएको सरकार, सरकारी काम कारवाई, श्री ५

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

महाराजाधिराजको रैतीमध्ये कुनै जातिवर्ण उपजातिलाई घृणा र निरद्वार गराउने अथवा श्री ५ महाराजाधिराजले या मौसूफको सरकारमा अवहेलना र द्वेष बढाउने ।

(ङ) डर त्रास देखाई वा अरु कुनै किसिमको दुःख पीर दिई टोक-टाटा लगाई कसैको सम्पत्ति अरु कसैलाई दिन कर चाने पार्ने वा ऐनले गर्न नलाग्ने काम गर्न लगाउने वा ऐनले गर्न पाउने काम गर्न नदिने ।

(च) ऐन सवालबमोजिम गर्नपर्ने र अमन चमन कायम राख्ने काम गर्न नदिई बाधा विरोध पार्ने कुनै अपराध गर्ने अथवा मालपोत रोडसेस अरु सरकारी रकम कलम लेनामा उपर गर्न लाग्दा रोक्ने हटाउने आलटाल गराउने ।

(छ) कुनै सरकारी कर्मचारीलाई निजको तोकिएको कामको सिलसिलामा गर्न नहुने काम गर्न र गर्नुपर्ने काम नगर्ने या गरेको काममा पनि नचाहिने ढिलाइसँग गर्न लगाउने या राजिनामा गर्ने गरी बहकाउने किसिमको ।

(ज) श्री ५ महाराजाधिराजको रैयतको भिन्न भिन्न वर्गमा आपसी वैष्मनस्य र घृणा पैदा गराउने ।

(झ) सरकारी कर्मचारीहरूको भर्तीको काम निजहरूको तालिम डिसिप्लिन इत्यादिमा बाधा विरोध पार्ने ।

स्पष्टीकरण:— १ (क) मा लेखिएबमोजिमको प्रवृत्ति देखिएन भने कुनै ऐतिहासिक या साहित्यिक लेखमा गरेको सम्मति या प्रशंसामा सो दफा लागू हुनेछैन ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागू हुनेछ।

स्पष्टीकरण:— २ बदली गराउने उद्देश्यले मात्र घृणा अवहेलना अथवा असन्तोषको उत्तेजना नदिई वैधानिक तवरबाट कुनै सरकारी ऐन सवालका खरावी देखाई छापिएको टीका टिप्पणीलाई माथि (घ) मा लेखिएसरह मात्र हुँदैन ।

स्पष्टीकरण:— ३ घृणा अवहेलना अथवा असन्तोषको उत्तेजनारहित वैधानिक तवरबाट सरकारी कुनै कारवाईको आलोचना गरेकोमा पनि माथि (घ) मा लेखिएसरह मात्र हुँदैन ।

(२) दफा ४ बमोजिम धरौट राख्न अर्डर भएको कुनै छापाखानाले दफा ५ उपदफा (१) मा लेखिएको विषयहरूको लक्ष्य गरी कुनै शब्दचिन्ह प्रत्यक्ष आकार भएको किताब, समाचारपत्र र लिखतपत्रहरू छापी प्रकाश भएको र छाप्न लागेको कुरा सरकारमा जाहेर भएमा जुन शब्द-चिन्ह र प्रत्यक्ष आकारबाट सो भए गरेको भन्ने सम्झेको छ, सो कुरासमेत खुलाई छापाखाना राख्नेलाई लिखित जनाउ दिई सो किसिमको समाचारपत्र पुस्तक, या अरु लिखतपत्रको सबै प्रति राज्यभर जहाँ फैला पर्छ, जफत गर्ने अर्डर दिने र धरौट राखेको कलममा जम्मै धरौट या त्यसको केही खण्ड नराखेकोमा छापाखाना जफत गर्न सक्छ ।

(३) दफा ५ बमोजिम धरौट जम्मै वा केही खण्ड जफत गर्ने घोषणा गरी जनाउ पठाएका १५ दिनपछि छापाखाना र प्रकाशन रजिष्टरीसम्बन्धी ऐनको दफा ५ बमोजिम यस्तो

- छापाखानासम्बन्धी गरिएको कामज रही भएको मानिनेछ ।
६. यस ऐनको दफा ५ र ७ बमोजिम धरौट राखेको रूपैयाँ अर्का धरौट जम्मै वा त्यसको केही खण्ड जफत भएपछि छापाखाना र राख्नुपर्ने प्रकाशन रजिष्टरीसम्बन्धी ऐनको दफा ५ बमोजिम फेरि दोस्रो पटक छापाखाना चालु गर्न कागज गर्नेहरूले स्थानीय वडा-हाकिमको तजबीजबमोजिम रु. १००० देखि १०,००० सम्म धरौट राख्नुपर्छ ।
७. (१) दफा ६, बमोजिम धरौट राखेपछि सो छापाखाना फेरि पनि पछिल्लो धरौट दफा ५ को उपदफा (१) मा लेखिएको किसिमको कुनै शब्द-र प्रकाशित चिन्ह या प्रत्यक्ष आकार परेको कुनै किताब, समाचारपत्र अथवा पुस्तक आदि अरु कुनै लिखतपत्र छापने वा प्रकाश गर्ने काममा लागेको छ जफत गर्ने भन्ने सरकारले खटहराएमा त्यस शब्दचिन्ह र प्रत्यक्ष आकार अख्तियार पारी त्यस्ता छापाखानाको मालिकलाई लिखित जनाउद्वारा (क) त्यस किसिमबाट राखेको सबै धरौट वा केही खण्ड र (ख) त्यस्ता समाचारपत्र, पुस्तक अथवा लिखतपत्रको सबै प्रति भरमुलुक जहाँ फैला पारे पनि सरकार लाग्छ भन्ने अर्डर जारी गर्न सक्छ ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम जनाउ दिएको १५ दिनको म्याद नाघे पछि छापाखाना र प्रकाशन रजिष्टरीसम्बन्धी ऐनको दफा ५ बमोजिम गरेको कागज रही भएको मानिनेछ ।
८. (१) छापाखाना र प्रकाशन रजिष्टरीसम्बन्धी ऐनको दफा ६ बमोजिम स्थानीय हाकिम वा वडाहाकिमछेउ कागज गर्ने पर्ने समाचारपत्र-

प्रकाशकलाई
जाग्ने धरौट

समाचारपत्रको प्रकाशकबाट धरौट लिनुपर्ने आवश्यक देखेमा सो लिनुपर्ने कारणसमेत लेखिगएकी कागज गरेका १५ दिनभित्र हाकिम या बडाहाकिमले रु. १००० मा नबढाई धरौट माग्नु सक्छ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम कुनै समाचारपत्रसम्बन्धी धरौट राखेपछि ३ महिनासम्म दफा ६ बमोजिम सरकारबाट केही बात दोष आरोप नआएमा समाचारपत्रको प्रकाशकले धरौट फिर्ता पाउँ भनी दरखास्त दिएमा फिर्ता पाउनेछ ।

(३) यो ऐनबमोजिम धरौट नलिएको या उपदफा (२) बमोजिम धरौट फिर्ता भइसकेको समाचारपत्रमा दफा ५ को उपदफा (१) मा किटिएको कुनै शब्दचिन्ह या प्रत्यक्ष आकार पारेको सरकारको विचारमा लागेमा यस्ता समाचारपत्रको प्रकाशकलाई यस्ता शब्दचिन्ह या प्रत्यक्ष आकार प्रकाश भएको उतार गरी लिखित जनाउ दिई जुन हाकिम या बडाहाकिमको इलाकामा सो समाचारपत्र प्रकाशित भएको छ, सरकारले ती हाकिम या बडाहाकिमले प्रकाशकबाट रु. ५०० देखि रु. ३००० सम्म धरौट राख्न लगाउन सक्छ ।

(४) माथि उपदफा (२) मा लेखिएको जनाउ दिँदा बाटाको म्यादबाहेक १५ दिनभित्र हाजिा हुने गरी म्याद जारी गर्नुपर्छ । धरौट बुझाउनेले म्यादभित्र धरौट दाखिल गर्नुपर्छ ।

आधिकारिकता मुद्रापत्रबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

६. (१) इफा ८ बमोजिम धरौट मागिएको समाचारपत्रमा इफा कुनै खण्ड परे- ५ मा उल्लेखित कुनै शब्दचिन्ह अथवा प्रत्यक्ष आकार मा धरौट जफत छापिएको रहेछ भने सरकारले त्यस्तो पत्रको प्रकाशकलाई यस्तो गर्ने अख्तियार शब्दचिन्ह र प्रत्यक्ष आकार देखाई लिखित जनाउ दी ।--

(क) धरौट राखेकोमा यस्तो धरौट अथवा त्यसको केही खण्ड जफत गर्न सक्छ ।

(ख) धरौट नराखेकोमा छापखाना र प्रकाशन रजिष्टरी-सम्बन्धी ऐनको दफा ६ बमोजिम यस्तो समाचारपत्रको प्रकाशकले गरेको कागज रद्दी गर्न सक्नेछ र सबै यस्तो समाचारपत्र नेपाल राज्यभित्र जहाँजहाँ पाइयो, जफत गर्न सक्छ ।

(२) धरौट अथवा त्यसको केही खण्ड जफत भयो भने उपदफा (१) बमोजिम जनाउ दिएको १५ दिनको म्याद नाघेपछि छापखाना र प्रकाशन रजिष्टरीसम्बन्धी ऐनको दफा ६ बमोजिम यस्तो समाचारपत्रको प्रकाशकले गरेको कागज रद्दी भएको मानिनेछ ।

१०. (१) यस ऐनको दफा. ६ अथवा ११ बमोजिम कुनै समाचारपत्रको सम्बन्धमा राखेको धरौट जम्मा वा त्यसको केही खण्ड जफत भएपछि छापखाना र प्रकाशन रजिष्टरीसम्बन्धी ऐनको दफा ६ बमोजिम फेरि कुनै मानिसले यस्तो समाचारपत्र अथवा यस्तो किसिमको अरु समाचारपत्रको प्रकाशक बन्नलाई नयाँ कागज गरेमा स्थानीय हाकिम वा बडाहाकिमको तजवीजले रु. १००० देखि रु. १०,००० सम्म धरौट राख्नुपर्छ ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(२) दफा ६ र ११ बमोजिम जफत भएकोमा राखिएको धरौट केही खण्ड मात्र परेको छ भने बाँकी रूपैयाँ उपदफा (१) बमोजिम फेरि राख्नुपर्ने धरौटको अंशमा मिलाउन सकिन्छ ।

११. (१) दफा १० बमोजिम धरौट राखेपछि दफा ५ को उपदफा १ मा लेखिएको किसिमको कुनै शब्दचिन्ह अथवा प्रत्यक्ष आकार समाचारपत्रमा परेको छ भन्ने कुरा सरकारले ठहराएमा समाचारपत्रको प्रकाशकलाई लिखित जनाउ दी ।—
पछिल्लो धरौट र समाचारपत्र जफत गर्ने अख्तियार.

(क) यस्तो राखेको थप धरौट अथवा त्यसको केही खण्ड र,
(ख) यस्तो समाचारपत्रको सबै प्रति भरमुलुक जहाँ फैला पारे पनि सरकार लागू भनी अर्ह जारी गर्न सक्तछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम जनाउ दिएको १५ दिनको म्याद नाघेपछि छापाखाना र प्रकाशन रजिष्टरीसम्बन्धी ऐनको दफा ६ बमोजिम यस्तो समाचारपत्रको प्रकाशकले गरेको कागज रही भएको मानिनेछ ।

१२. (१) स्थानीय हाकिम या बडाहाकिमले दफा ४ या ६ बमोजिम मागेको धरौट नराखी पत्र-पत्रिका छाप्नालाई छापा-
छापाखाना खाना राख्ने जोसुकैलाई कारवाई गर्दा लेखिएबमोजिम राख्ने दोषी ठहराएमा सो व्यक्तिलाई छापाखाना र प्रकाशन

या समाचारपत्र रजिष्टरीसम्बन्धी ऐनको दफा ५ उल्लंघन गरे गरेबापतमा प्रकाश गर्नेलाई हुने सजाय हुनेछ ।

हुने सजाय

(२) दफा ८ या १० बमोजिम कसैले स्थानीय हाकिम या बडा-हाकिमले मागेको धरौट नराखी अथवा धरौट राखेको छैन भन्ने जानी जानी कुनै समाचारपत्र प्रकाश गरेबापत कारबाई गर्दा लेखिएबमोजिम कसूर साबित ठहरिन आएमा त्यस्ता व्यक्तिलाई छापाखाना र प्रकाशन रजिष्टरीसम्बन्धी ऐनको दफा ६ उल्लंघन गरेबापत हुने सजाय हुनेछ ।

१३. मागेबमोजिम धरौट नराखेमा हुने.

(१) छापाखाना राख्नेले धरौट राख्नपर्ने आवश्यक ठहरिएमा माथि दफा ४ बमोजिम धरौट बुझाउन दिएको म्यादभित्र नबुझाई सो म्याद नाघेपछि र दफा ६ बमोजिम राख्नपर्ने भएमा धरौट नराखिसम्म छापाखानाले किताब, समाचारपत्र र अरु कुनै किसिमको कागजपत्र छाप्न हुँदैन ।

(२) उसदफा (१) उल्लंघन गरेमा सरकारले छापाखानाधनीलाई लिखित जनाउ दिएर सो छापाखाना जफत गर्न सक्छ ।

(३) दफा ८ बमोजिम प्रकाशकले धरौट राख्नपर्ने भएकोमा म्यादभित्र सो धरौट राखेन भने छापाखाना र प्रकाशन रजिष्टरीसम्बन्धी ऐनको दफा ६ बमोजिम गरेको कागज रद्दी भएको मानिनेछ ।

१४ रहेको धरौट

कुनै व्यक्तिले यो ऐनबमोजिम धरौट राखेको छ र सो धरौट राख्नपरेको छापाखाना राख्ने काम निजले छोडेपछि

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

कुनै खण्डमा
फिर्ता हुने

अथवा सो व्यक्ति प्रकाशक भई छापाखाना र प्रकाशन रजिष्टरी ऐनको दफा ६ बमोजिम कागज गरेपछि निजले ती विषयहरूमा राखेको धरोट फिर्ता पाउँ भनी स्थानीय हाकिम वा बडाहाकिमलाई दरखास्त दिन आएमा हाकिम वा बडाहाकिमले सो कुरा हो होइन, बुझी प्रमाण पुगेको ठहराएमा र यस ऐनको अरु दफामा बाधा विरोध पर्दैन भने फिर्ता दिनुपर्छ ।

१५.
खानतला-
सी गर्ने अ-
ख्तियार

दफा ५, ७, ८, ११ र १३ बमोजिम कुनै छापाखाना अथवा समाचारपत्र किताब, अथवा लिखतपत्रको केही प्रतिहरू सरकारबाट जफत गरेको कुरा सुनाएपछि सरकारले बडाहाकिमलाई तल्लो दर्जाका सब इन्स्पेक्टरसम्मको पुलिस अफिसर खटाई जफत गर्नु भन्ने अडर भएको जुनसुकै धनमात्र पकडाउ रोक्का र सो रहेको र रहन सक्छ भन्ने भनासीबमाफिकको शंका भएको अथवा त्यस्तो समाचारपत्र अथवा अरु लिखतको प्रतिहरू बेचन वितरण गर्न अथवा बजारमा प्रदर्शन गर्न राखिएको अथवा सो कामको निमित्त राखिएको छ भन्ने शंका भएको ठाउँमा पसी खानतलासी गर्ने अख्तियार दिन सक्छ ।

१६. (१) बडा हाकिमले आफ्नो तजवीजले चाहिंदो सर्त राखी समाचारपत्रिका लिखित अर्डरबाट कुनै व्यक्तिको नाउँ किरी एकपटक वा प्रकाश गर्न बिच बिचमा समाचारपत्रिका छापने अख्तियार दिन सक्छ ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

अख्तियार दिने (२) यसरी उपदफा (१) बमोजिम दिएको अर्डर बडाहाकिमले जुन बेला पनि खिचन सक्नेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम अख्तियारी पाएको मानिसलाई सो अख्तियारी—पत्रको एक प्रति दिइनेछ ।

१७.
अनधिकृत पत्र
पत्रिका जफत
गरी नष्ट गर्ने
अख्तियार

(१) कुनै पुलिस अफिसर वा त्यस काममा सरकारबाट अधिकार पाएको जोसुकै मानिसले अनधिकृत समाचारपत्र जहाँ पाए पनि जफत गर्न सक्नेछ ।

(२) कुनै ठाउँमा अनधिकृत समाचारपत्र पत्रिका छ अथवा होला भन्ने भनासीबमाफिकको शंका भएमा कुनै हाकिम या बडाहाकिमले तल्लोमा सब इन्स्पेक्टरसम्म दर्जाको पुलिस अफिसरलाई लिखित अर्डर दिई सो ठाउँमा खानतलासी लिन अधिकार दिन सक्छ र खटिएको अफिसरले पनि त्यस्तो ठाउँमा पाएको लिखितपत्र अनधिकृत ठहराएमा जफत गर्न सक्नेछ ।

(३) उपदफा (१) र (२) बमोजिम जफत भई आएका सबै कागतपत्रहरू यथाशीघ्र अर्डर जारी गर्ने स्थानीय हाकिम या बडाहाकिमछेउ बुझाउनुपर्छ ।

(४) हाकिम या बडाहाकिम या कचहरीको विचारमा यो लिखितपत्रमध्ये कुनै अनधिकृत ठहरिएमा सो लिखितपत्र नष्ट गर्न सक्छ, नठहरिएमा सो कागतपत्र जसो हो, उसैलाई फिर्ता दिइनेछ । यदि मालधनी विनियन भने सो कागतपत्रहरूको फाँट गजेटमा छापी सूचना जारी गरिनेछ ।

१८.
अनधिकृतपत्र
पत्रिका निका-
ल्ने, बेरीतको
छापाखाना
पकडाउ र
जफत गर्ने
अखतियार.

(१) आफ्ना इलाकाभित्र बेरीतको छापाखानाबाट अनधिकृत अखवार छापिएको छ भन्ने पत्थार पर्ने कारण भएमा स्थानीय हाकिम या बडाहाकिमले लिखित अर्डर दिई तल्लो दर्जामा सबै इन्स्पेक्टरसम्मको पुलीस अफिसरलाई छापाखाना छ, अथवा होला भन्ने मनासीबमाफिकको शंका भएका ठाउँमा पस्न र सो ठाउँको खानतलासी लिन अधिकार दिन सक्छ। यस्तो ठाउँमा ल्याइएको छापाखाना बेरीतको र यो छापाखानाले अनधिकृत पत्रपत्रिका छापने गरेको छ भन्ने कुरा खटिई जाने पुलीस अफिसरको चिन्तमा लागेमा यस्तो ठाउँमा पाइएको छापाखाना र लिखतपत्र पकडाउ गर्न सक्छ।

(१) पुलीस अफिसरले आडर जारी गर्ने अड्डामा खानतलासीको रिपोर्ट दिनुपर्छ र पकडाउ गरिएको सबै माल पनि यथाशीघ्र सो अड्डामा दाखिल गर्नुपर्छ। यसरी पकडाउ गरिएको छापाखाना जम्मा सजिदैसँग ल्याउन नसके छापाखाना रोक्का राखी सो छापाखानाको मुख्य भाग मात्र भएपनि कचहरीमा दाखिल गर्नुपर्छ।

(२) यस्तो अड्डाले जाँच बुझ गरी सो दफाबमोजिम कब्जा भएको छापाखाना अनधिकृत सभाचारपत्र छापने छापाखाना हो भन्ने ठहराएमा सो अड्डाले लिखित अर्डरद्वारा सो छापाखाना रीत-पूर्वकसँग जफत गर्नेछ। नठहराएमा छापाखाना जसको हो, उसैलाई फिर्ता गरिनेछ। यदि मालधनी चिनिएन भने मालको फाँट खोली गजेटमा छापिनेछ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

(४) यो दफाबभोजिम दाखिल गरिएको लिखतपत्रहरू अड्डाले दफा १७ को उपदफा (४) मा लेखिएमुताबिक कारवाई गर्नेछ ।

१६. (१) अनधिकृत समाचारपत्र-पत्रिका डाँक भरिया इत्यादि कुनैद्वारा पठाउन हुँदैन ।
 (२) जल, थल र आकाशबाट आएको पुलिन्दाभा दफा ५ मा बयान गरिएको किसिमको समाचारपत्र, किताब र अरु लिखतपत्र छ भन्ने भन्सारका अफिसरलाई शंका लागेमा त्यस्तो पुलिन्दा रोकी त्यसभित्र पाइएको अखबार, किताब र अरु कागजपत्रको केही प्रतिहरू हाकिम या बडाहाकिमछेउ भन्सारका अफिसरले चलानीसाथ पठाउनुपर्छ ।

२० जुनसुकै डाँकखानाको हाकिमले डाँकमा चलिस्केको चिठी या हुलाकद्वारा पठा- पार्सलबाहेक दफा ५ को उपदफा (१) मा लेखिएको शब्दचिन्ह इने मालहरू रो- अथवा प्रत्यक्ष आकार भएको कुनै समाचारपत्र, किताब या कागज पत्र अरु लिखतपत्र अथवा अनधिकृत समाचारपत्र-पत्रिका छ भन्ने शंका लागेमा जुनसुकै पुलिन्दा या पोका रोक्न सक्छ र यसरी रोकिएको पुलिन्दा या पोका हाकिम या बडाहाकिम अथवा तोकिएको अफिसरकहाँ बुझाउनुपर्छ ।

२१ जुनसुकै ठाउँमा छापिएको भए पनि कुनै समाचारपत्र, किताब या कुनै प्रकाशित लिखतपत्रमा दफा ५ को उपदफा (१) मा लेखिएको शब्दचिन्ह पुस्तक आदि या प्रत्यक्ष आकार परेको देखिएमा सरकारले आफ्नो ठहरको जफत गर्ने र सो- कारणसमेत नेपाल गजेटमा प्रकाशित गरी यस्तो समाचारपत्र,

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

सम्बन्धी खान- किताप अथवा अरु लिखतपत्रको हरेक प्रति जफत गर्ने भनी तलासीको सूचना गरिनेछ र त्यसपछि जुनसुकै पुलिस अफिसरले उपरोक्त आडर जारी समाचारपत्र, किताब, लिखतपत्र नेपाल राज्यभित्र जहाँ फेला पारे गर्ने अखति- पनि पक्राउ गर्न सक्छ र स्थानीय हाकिम या बडाहाकिमले यार लिखित अर्डर दिई तल्लो दर्जामा सब इन्स्पेक्टरसम्मको पुलिस अफिसरलाई यस्तो समाचारपत्र, किताब र कागजपत्र छ अथवा हुन सक्छ भन्ने मुनासीवमाफिकको शंका लागेको ठाँउमा पस्न र खान तलासी गर्नलाई समेत अधिकार दिन सक्नेछ ।

२२. (१) दफा ४ को उपदफा (३) बमोजिम धरौट राख्न अर्डर जफत गर्ने अर्डर भएको प्रेसधनी अथवा दफा ८ को उपदफा (३) बमोजिम धरौट र हटाई पाउँ राख्ने अर्डर भएको प्रकाशकले अथवा दफा ५, ७, ६ ११ र भन्ने प्रधान २१ बमोजिम जफत हुने भएको धनमात्रमा हकवाला ले यस्तो न्यायालयमा अर्डर हटाइपाउँ भनी प्रधान न्यायालयमा दर्खास्त दिन सक्छ दिइने उजुरी र प्रधान न्यायालयले पनि दफा ५ को उपदफा (१) मा उल्ले- बिन्तिपत्र खित शब्द—चिन्ह अथवा प्रत्यक्ष आकार भएको नभएको निर्णय गर्नेछ ।

(२) दफा १३ को उपदफा (१) उल्लंघन गरेबापतमा सोही दफा- को उपदफा (२) बमोजिम छापाखाना जफत हुने अर्डर भएमा अर्डर पाएका मितिले २ पहिनाभित्र छापाखाना राख्नेले त्यस्तो बात लाग्ने काम छापाखानाबाट भएको छैन, अर्डर हटाइपाउँ भनी प्रधान न्यायालयमा दर्खास्त दिन सक्छ ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

२३. यस्ता सबै दरखास्त ३ न्यायधीश बसी बनेको प्रधान न्याया-
विशेषबेन्चबाट लयको विशेष बेन्चबाट सुनी तहकिकात ठहर हुनेछ।
सुनवाई हुने

२४.. (१) २२ दफाको उपदफा १ बमोजिम दरखास्त परेपछि समा-
जफतको अर्डर हटाउने बारे क्ष आकार भएबापत धरौट जफत भएको हो, सो कुरा ५
विशेष बेन्चको दफाको उपदफा (१) मा लेखिएबमोजिम भएको विशेष बेन्चले
अर्डर ठहराएन भने त्यस्तो अर्डर सो विशेष बेन्चले हटाउन सक्छ।

(२) २२ दफाको उपदफा (२) बमोजिम दरखास्त परेमा दफा
१३ को उपदफा (१) उल्लंघन गरी छापाखाना चलाएको होइन
रहेछ भन्ने विशेष बेन्चको ठहर भएमा विशेष बेन्चबाट यस्तो
अर्डर हटाइनेछ।

२५. दफा २२ को उपदफा (१) बमोजिम कुनै छापासम्बन्धी उजुरी
समाचारपत्रको किसिम विन्तिपत्रको कारवाई हुँदा छापाखानामा जुन शब्दचिन्ह अथवा
र प्रवृत्ति प्रत्यक्ष आकार रहन गएको अभियोगमा धरौट जफत गर्ने अर्डर
देखाउने सबूद भएको हो, सो कुराको सबूदको पुष्ट्याईको लागि त्यस किसिमको
प्रवृत्ति भएका शब्दचिन्ह या प्रत्यक्ष आकार छापिएको यो ऐन
जारी भएपछि प्रकाशित भएको समाचारपत्रको कुनै प्रति पेश
गर्न लिन हुन्छ।

२६. यस किसिमको दरखास्त परेकोमा कारवाई बिषयमा लाग्ने ठर्क
प्रधान न्याया- र भएको फैसलाबमोजिम गर्ने विषयहरूको नियमहरू प्रधान

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

लयको कारवाई न्यायालयबाट भएसक छियो बनाउनुपर्छ । सो नभएसम्म भइरहेका ऐन सवालबमोजिम कारवाई हुनेछ ।

२७. यो ऐनमा लेखिएबमोजिमको सबै जनाउ हाकिम या बडा-जनाउ दिने हाकिमकहाँ पठाउनुपर्छ र निजले पनि समन इतलायनामा पठाउँदा पुर्‍याउनुपर्ने रीत पुर्‍याई तामेल गर्न लगाउनुपर्छ । उचित परिश्रमबाट पनि लेखिएबमोजिम तामेल हुन सकेन भने तामेल गर्न जाने अफिसरले छापाखानाको हकमा छापाखाना र प्रकाशन रजिष्टरीसम्बन्धी ऐनको दफामा लेखिएबमोजिम छापाखाना रहेको ठाउँको सबैले देख्ने प्रमुख भागमा सो सूचनाको एक प्रति टाँसिदिएमा र समाचारपत्रको प्रकाशकको हकमा सोही ऐनको दफा ५ बमोजिम निजको दरखास्तमा लेखिएबमोजिम जुन ठाउँबाट सो समाचारपत्र प्रकाशन हुन्छ, सो ठाउँको सबैले देख्ने प्रमुख भागमा टाँसिएको सूचना उचित तरिकाबाट तामेल भएको ठहरिनेछ ।

२८. (१) यो ऐनबमोजिम जफत गर्ने ठहर भई जनाउ हुनासाथ अख्तियारको लेखिएबमोजिम जफत भयो भन्ने सबै मानिमले अकाट्य लागू रोक्का प्रमाण मान्नुपर्छ ।

(२) यस कारवाईमा २३ दफाबमोजिम उजुरी दरखास्त परेपछि प्रधान न्यायालयले बाहेक अरु कुनै अदालतले कारवाई गर्न पाउँदैन ।

(३) यो ऐनमा लेखिएबमोजिम केही गरेको या असल नियतले आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागू हुनेछ।

(५४)

२६. अरु ऐनका लागू रोक्का नहुने. गर्न खाजेकोमा कुनै मानिसउपर यो ऐनमा लेखिएबाहेक अरु कुनै देवानी या फौजदारी कारवाई चलाउन सकिनेछैन । यस ऐनबमोजिम अपराध ठहारेने कुनै गर्नुपर्ने काम नगरेमा र नगर्नुपर्ने काम गरेमा कुनै व्यक्तिउपर अरु ऐनद्वारा नालीस उजुर गर्न यस ऐनमा लेखेको कुनै दफाले बाधा गरेको मानिनेछैन र संभन हुँदैन ।

३०. ०८ सालको छापाखाना र प्रकाशन रजिष्टरीसम्बन्धी ऐनको ५, ६, १६, दफा- बमोजिम गर्नुपर्ने कागज सदरमा सरकारले तोकी दिएको आफे- सर र मोफसलमा हाकिम या बडाहाकिमको इजलासमा हुनुपर्छ ।
छापाखाना र प्रकाशन रजिष्टरीसम्बन्धी ऐन भुताविक बडाहाकिमको कचहरीमै गर्नुपर्ने कागजविशेष

विविध

३१. गैर कानूनीसँग प्रकाशित भएको किताब, नक्सा, छापा इत्यादिको सरकारी सूचना गजेटमा प्रकाशित भएको ३५ दिनभित्र उक्त किताब, नक्सा इत्यादि भएको व्यक्तिले स्थानीय हाकिम या बडाहाकिम- कहाँ बुझाउनुपर्छ । नबुझाए निजलाई १००० रुपैयाँसम्म दण्ड वा ६ महिनासम्म कैद वा दुवै हुन सक्तछ ।

३२. हुलाकद्वारा या हवाईजहाज या नाउबाट गैर कानूनी किताब, नक्सा, छापा इत्यादि कहींबाट ल्याउने लैजाने या पठाउने आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिन्छ मात्र लागू हुनेछ ।

- भिकाउने व्यक्तिलाई स्थानीय हाकिम या बडाहाकिमले ६ महिनासम्म कैद या रु. १००० सम्म दण्ड या दुवै गर्न सक्तछ ।
- ३३ . यो ऐनको उद्देश्य वा मतलब पूरा गर्नानिमित्त आवश्यक पन्थो भने सरकारले अरु नियम बनाउन सक्तछ ।
- ३४ . सरकारले गजेटमा सूचना छापि यो ऐनमा थपघट या केही कालको निमित्त यो ऐन जम्मा वा यसको कुनै भाग मात्र लागू वा नहुने गर्न सक्तछ ।
- ३५ . गैर कानूनी प्रकाशित भएको प्रेसवाला या प्रेस-कम्पनीको म्यानेजरलाई थाहा नदिई प्रकाशित गरेको ठहर्ने आए उक्त गैर कानूनी प्रकाश गर्ने प्रकाशक मुद्रक वा सम्पादक जसको काम हो, निजलाई हरेक पटकमा स्थानीय हाकिम या बडाहाकिमले १००० रुपैयाँसम्म या ६ महिनाको कद या कैद दण्ड दुवै गर्न सक्तछ ।
- ३६ . दुनियाँको हितको निमित्त सरकारले जुनसुकैले खबर, आलोचना र प्रकाशन रोक्न सक्तछ ।
- ३७ . गैर कानूनी ठहरिएको किताब, पत्र—पत्रिका, नक्सा, इत्यादि जसले जानाजान बेच्तछ, वितरण गर्छ, प्रकाशित गर्छ वा प्रदर्शन गर्छ; निजलाई ६ महिनासम्म कैद या रु. ५०सम्म दण्ड या दुवै हुन सक्तछ । इति संवत् २००६ साल आश्विन ३० गते रोज ४ शुभम् ।